

«МОЛОДА НАУКА» ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА НАУКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПРАВНИЧИХ ШКІЛ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-509-2-23>

МЕДІАЦІЯ В КОНТЕКСТІ МАТЕРІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ: ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ

Зільберт Валентина Сергіївна

*аспірантка кафедри адміністративного і фінансового права,
Національний університет «Одеська юридична академія»
м. Одеса, Україна*

Сьогодні медіація набуває дедалі більшого значення як ефективний інструмент альтернативного вирішення спорів. Особливої актуальності це питання набуває у сфері публічно-правових відносин, зокрема щодо матеріальної відповідальності державних службовців. Традиційні судові процедури часто виявляються тривалими та не завжди ефективними, що зумовлює потребу в пошуку альтернативних механізмів вирішення конфліктів. Медіація, як добровільна та конфіденційна процедура, може стати таким механізмом, сприяючи зменшенню навантаження на судову систему та підвищенню ефективності вирішення спорів [3, с. 56]. Наразі медіація в Україні має навіть законодавче вираження. Зокрема, Закон України «Про медіацію» від 16 листопада 2021 р. визначає медіацію як добровільну, конфіденційну та структуровану процедуру, під час якої сторони за допомогою медіатора намагаються врегулювати конфлікт шляхом переговорів [2]. Цей закон встановлює правові засади проведення медіації, статус медіатора, вимоги до його підготовки та інші питання, пов'язані з цією процедурою. Зокрема, медіація може застосовуватися у трудових, сімейних, цивільних, адміністративних, господарських спорах, а також у кримінальних провадженнях на стадії досудового розслідування. У свою чергу, Кодекс адміністративного судочинства України (КАСУ) також передбачає можливість застосування медіації [1]. Зокрема, стаття 47 КАСУ встановлює право сторін на примирення на будь-якій стадії судового процесу, що може бути реалізовано шляхом медіації. Проте, на практиці застосування медіації в адміністративних спорах, особливо за участю суб'єктів владних повноважень, залишається обмеженим через низку факторів, зокрема відсутність чітких процедурних механізмів та побоювання щодо можливих звинувачень у перевищенні повноважень.

Варто зазначити, що досвід застосування медіації при вирішенні публічних спорів не новий для світу. Так, у багатьох країнах медіація успішно застосовується для вирішення публічно-правових спорів. Наприклад, у Німеччині медіація в адміністративному процесі є поширеною практикою, що сприяє ефективному вирішенню конфліктів між громадянами та державними органами. Законодавство Німеччини передбачає можливість застосування медіації в адміністративних спорах, що дозволяє зменшити навантаження на судову систему та підвищити ефективність вирішення спорів. У Сполучених Штатах Америки медіація також широко використовується в адміністративних спорах, зокрема у справах, пов'язаних із трудовими відносинами та матеріальною відповідальністю державних службовців [6]. Застосування медіації дозволяє сторонам досягти взаємоприйняттого рішення без необхідності звернення до суду, що сприяє збереженню ділових відносин та зменшенню витрат часу та ресурсів [5, с. 11].

Втім, незважаючи на потенційні переваги медіації, її застосування, зокрема, у справах про матеріальну відповідальність державних службовців в Україні стикається з низкою проблем. По-перше, відсутність чітких процедурних механізмів та нормативного врегулювання створює правову невизначеність щодо можливості та порядку застосування медіації в таких справах. По-друге, існує побоювання серед державних службовців щодо можливих звинувачень у перевищенні повноважень або корупційних діях у разі досягнення домовленостей у рамках медіації. По-третє, недостатній рівень обізнаності про медіацію серед державних службовців та відсутність належної підготовки медіаторів у сфері публічно-правових відносин обмежують ефективність застосування цього інструменту [4, с. 70]. Для подолання зазначених проблем необхідно вжити низку заходів. По-перше, слід розробити та впровадити чіткі процедурні механізми застосування медіації в адміністративних спорах, зокрема у справах про матеріальну відповідальність державних службовців. По-друге, необхідно забезпечити належну підготовку медіаторів, які спеціалізуються на публічно-правових спорах, та підвищити обізнаність державних службовців про можливості та переваги медіації. По-третє, слід створити умови для формування позитивного ставлення до медіації серед державних службовців та громадськості, зокрема через інформаційні кампанії та освітні програми.

В контексті розвитку інституту медіації в Україні, особливо у сфері публічного управління, важливим аспектом стає впровадження освітніх компонентів, присвячених медіації, в освітніх програмах підготовки майбутніх державних службовців. Формування у здобувачів вищої освіти відповідних компетентностей дозволяє не лише підвищити загальний рівень правової культури, а й закласти основи для ефективного функціонування медіації як альтернативного механізму врегулювання спорів у публічно-правових відносинах. Включення

модулів з медіації до освітніх програм бакалаврського та магістерського рівнів публічного управління сприятиме набуттю здобувачами освіти знань щодо юридичних, етичних та процедурних аспектів альтернативного врегулювання спорів, зокрема у сфері матеріальної відповідальності. Такий підхід дозволить майбутнім держслужбовцям не лише адекватно реагувати на конфліктні ситуації в професійній діяльності, але й формувати належну правову позицію з урахуванням балансу між інтересами держави та окремих суб'єктів.

Загальноєвропейська тенденція інтеграції елементів медіації у підготовку публічних управлінців демонструє позитивні результати – підвищення ефективності адміністративних процесів, зниження рівня формалізму у врегулюванні внутрішньо-організаційних конфліктів та формування діалогічної культури взаємодії. У цьому контексті доцільно адаптувати європейський досвід у систему державної служби України, інтегруючи освітні компоненти медіації не лише як фахову дисципліну, а й як міждисциплінарний інструмент розвитку soft skills у сфері публічного управління.

Отже, медіація має значний потенціал для вирішення спорів в контексті матеріальну відповідальність державних службовців в Україні. Застосування цього інструменту може сприяти зменшенню навантаження на судову систему, підвищенню ефективності вирішення спорів та зміцненню довіри до державних інституцій. Проте для реалізації цього потенціалу необхідно подолати існуючі правові, організаційні та психологічні бар'єри, що вимагає комплексного підходу та співпраці між державними органами, медіаторами та громадянським суспільством. Одним із ефективних механізмів впровадження медіації у сферу публічного адміністрування є інтегрування освітніх компонентів щодо медіації в процес підготовки державних службовців. Також вивчення медіації є важливою умовою забезпечення інституційної спроможності державної служби в умовах демократичного врядування, верховенства права та прав людини.

Література

1. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 02.05.2025 р.).
2. Про медіацію : Закон України від 16.11.2021 р. № 1875-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> (дата звернення: 02.05.2025 р.).
3. Деркач В.В. Конституційно-правове забезпечення розвитку медіації в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2023. № 1. С. 56-60.
4. Корнута Л.М. Щодо питання впровадження медіації в публічній службі. *Дніпровський науковий часопис публічного управління*,

психології, права. 2023. № 4. С. 69-75. URL: <https://chasopys-ppp.dp.ua/index.php/chasopys/article/view/465/418>

5. Luchenko D.V. & Kostina D.A. Mediation in Administrative Law Proceeding : Comparative Legal Analysis of the Legislation of the Federal Republic of Germany and Ukraine. Theory and Practice of Jurisprudence, № 2(24). 2023. P. 6-21.

6. US Equal employment opportunity commission, EEOC Litigation Statistics, FY 1997 through FY 2020. URL: <https://www.eeoc.gov/statistics/eeoc-litigation-statistics-fy-1997-through-fy-2020>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-509-2-24>

РОЗВИТОК СТУДЕНТСЬКОЇ ПРАВНИЧОЇ НАУКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Котова Любов Вячеславна

*кандидат юридичних наук, професор,
завідувач кафедри публічного та приватного права,
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
м. Київ, Україна*

Арсентьєва Олена Сергіївна

*кандидат юридичних наук, професор,
декан юридичного факультету,
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
м. Київ, Україна*

Сучасна українська система вищої освіти активно інтегрується у європейський простір, спираючись на ключові міжнародні документи, зокрема Римське та Тиранське комюніке (2020, 2024), Принципи та рекомендації щодо зміцнення соціального виміру ЄПВО, Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року (особливо Ціль 4), а також Стратегію розвитку вищої освіти України на 2022-2032 роки. У контексті війни та повоєнного відновлення ці орієнтири набувають особливої значущості, оскільки сприяють збереженню та розвитку людського капіталу. На рівні окремих ЗВО ці підходи відображено в локальних стратегічних документах. Зокрема, СНУ ім. В. Даля, який двічі був переміщений (у 2014 році з м. Луганськ до м. Северодонецьк [1], а з 24.02.2022 р. – до м. Київ [2]), імплементує ці засади у Стратегії розвитку СНУ ім. В. Даля до 2030 року та Стратегії розвитку СНУ ім. В. Даля: відновлення та розбудова для майбутнього (2024-2027) тощо.

Розвиток інноваційного потенціалу є не лише запорукою динамічного розвитку та успіху, а й важливим чинником зміцнення